

УДК [811.112.2'373.7+821.112.2-31]:81'42
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-93-23>

СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Д. ШВАНІЦА “DER CAMPUS”)

Романова Н. В.

*докторка філологічних наук, доцентка,
професорка кафедри німецької та романської філології
Херсонський державний університет
вул. Шевченка, 14, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0002-7444-3811
NRomanova@ksu.ks.ua*

Ключові слова: *компонент,
контекст, семантика,
семантичний підтип,
семантичний потенціал,
фразеологічна одиниця.*

Статтю присвячено з'ясуванню семантичного потенціалу фразеологічних одиниць у художньому дискурсі. Феномен розглянуто на німецькомовному матеріалі скандального роману Д. Шваніца «Кампус», що опублікований у 1995 році та є національним бестселером. Поняття фразеологічної одиниці витлумачено широко – стійке словосполучення німецької мови з повним або частковим переосмисленням значення його компонентів. Проведений аналіз дає змогу стверджувати той факт, що семантичний потенціал фразеологічних одиниць відносно могутній і широкий на тлі узуальних значень елементів, викристалізовується в річищі німецької, швейцарської й опосередковано британської культури, вплив яких на формування світогляду письменника беззаперечний. Сюди додаємо й пропорційний семантичний зв'язок фразеологічних одиниць із контекстом. Останній тотожний висловлюванню, яке дає змогу точно встановити значення фразеологічної одиниці або її компонентів. Виокремлено два різновиди контекстів: мовний і мовленнєвий. Мовний контекст апелює до постійного оточення окремих переосмислених слів у семантично-структурному складі фразеологічної одиниці, мовленнєвий – до комунікативного акту, у якому функціонує фразеологічна одиниця. Увагу акцентовано більшою мірою на мовному контексті, диференційованому на постійний, змінний і стійкий. Установлено, що постійний контекст характерний для фразеологічних зрощень (ідіом), змінний – фразеологічних сполучень (мовних зворотів), стійкий – фразеологічних єдностей (фразем). Доведено, що семантичний потенціал фразеологічних одиниць у художньому дискурсі виходить далеко за межі узуальних значень, відрізняється вищим ступенем узагальнення, експресивністю (негативний сенс), емоційністю, оцінністю і тропеїчністю. Запропоновано розрізнити семантичні підтипи фразеологічних одиниць, у тому числі оцінювання предметної/комунікативної ситуації; емоційний стан; емоційна поведінка; риси характеру людини; пошана християнського Бога й віра в Нього; прокльони; ступінь вияву ознаки; граничність; тривалість дії; ставлення мовця до висловлювання; заперечення тощо.

SEMANTIC POTENTIAL OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN ARTISTIC DISCOURSE (BASED ON THE NOVEL OF D. SCHWANITZ “DER CAMPUS”)

Romanova N. V.

*Doctor of Philological Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of German and Romance Philology
Kherson State University
Shevchenko str., 14, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0002-7444-3811
NRomanova@ksu.ks.ua*

Key words: *component, context, semantics, semantic subtype, semantic potential, phraseological unit.*

The article is devoted to clarifying the semantic potential of phraseological units in artistic discourse. The phenomenon is considered on the scandalous novel of D. Schwanitz “Der Campus”, which was published in 1995 and is a national bestseller. The concept of a phraseological unit is interpreted broadly – a stable word combination of the German language with a complete or partial reinterpretation of the meaning of its components. The conducted analysis makes it possible to confirm the fact that the semantic potential of phraseological units is relatively powerful and wide against the background of the usual meanings of the elements, is crystallized in the river-bed of German, Swiss and indirectly British culture, whose influence on the formation of the writer’s worldview is undeniable. Here we add the proportional semantic connection of phraseological units with a certain context. The latter is identical to an expression that makes it possible to accurately establish the meaning of a phraseological unit or its components. Two types of contexts are distinguished: linguistic and speech. The linguistic context appeals to the constant environment of individual reinterpreted words in the semantic-structural composition of the phraseological unit, the speech context – to the communicative act in which the phraseological unit functions. Attention is focused to a greater extent on the linguistic context, differentiated into permanent, variable and stable. We have installed that a permanent context is characterized by phraseological conjunctions (idioms), a variable one is characterized by phraseological conjunctions (idioms), and a stable one is characterized by phraseological unity (phrases). The semantic potential of phraseological units in artistic discourse goes far beyond the usual meanings, is distinguished by a higher degree of generalization, expressiveness (negative meaning), emotionality, evaluativeness, and tropeicity. Semantic subtypes of phraseological units are the subject/communicative situation; emotional condition; emotional behavior; human character traits; respect for the Christian God and faith in Him; curses; degree of symptom manifestation; finiteness; duration of action; the speaker’s attitude to the statement; negation, etc.

Постановка проблеми. Семантика фразеологічних одиниць формується й розвивається разом із суспільством і належить до складних мовних явищ, що потребують системного дослідження. Виокремлюють два етапи вивчення фразотворчих процесів: структурний і семантичний [2, с. 182–183]. Вододіл між цими етапами хронологічно-концептуальний, тобто спочатку аналізували утворення фразеологічних одиниць (далі – ФО), моделювали їх і розглядали «окремі фразотворчі процеси» (60–70 роки ХХ ст.), потім додали процеси семантичного розвитку компо-

нентів, їх функціонування в рамках лексичної, граматичної й стилістичної структури ФО (із 80-х років ХХ ст. дотепер) [2, с. 183]. Важливо, що визначення семантики ФО – це не просто взаємодія двох методологій дослідження, а й формування інших проблем, понять і водночас перебудова наукової логіки [3; 4]. Наприклад, уведено нові категорії, як-от: фразеологічна деривація, фразеологічна інтеграція, мотиваційна база, вихідна матеріальна форма, прототип тощо.

Не занурюючись у проблему термінологічного апарату, наголосимо, що без знання лексичної

семантики компонентів майбутньої ФО, їх логічних, асоціативних, семантичних, граматичних, стилістичних, комунікативних, прагматичних зв'язків способи творення ФО перебуватимуть на другому плані. Усе це свідчить про актуальність вибору теми дослідження.

Мета й завдання статті. Метою пропонованої студії є визначення основних семантичних підтипів ФО в емпіричному матеріалі. Досягнення поставленої мети реалізуємо через вирішення кількох завдань: 1) коротко змалювати професійний портрет Д. Шваніца та схарактеризувати його роман «Der Campus»; 2) ідентифікувати ФО в змістовно-фактуальному матеріалі; 3) розкрити специфіку семантики ФО; 4) диференціювати ФО за критеріями походження, структури, смислу, модусу.

Предмет та об'єкт дослідження. Предметом вивчення є семантичний потенціал німецькомовних фразеологічних одиниць у художньому дискурсі, об'єктом – німецькомовні фразеологічні одиниці роману Д. Шваніца «Der Campus».

Виклад основного матеріалу дослідження. Роман Дітріха Шваніца «Der Campus» (1995) – національний бестселер, у якому висвітлено негативні сторони життя науковців університету. Ідеться про інтриги, зраду, заздрощі, бюрократію, бездуховність, аморальність, гендерну упередженість, жорстоке поводження з тваринами тощо.

З біографії письменника дізнаємося про його самотнє дитинство на фермі мормонів у гірській Швейцарії, успішне навчання в гімназії на півночі Німеччини, фахову підготовку в університетах Мюнстера, Лондона, Філадельфії, Фрайбурга, захист дисертації доктора філософії на тему «Джордж Бернард Шоу», багаторічну викладацьку діяльність у Гамбурзькому університеті (1978–1997) [11]. Можна допустити, що прототипами персонажів аналізованого твору є його реальні колеги або їх узагальнений образ. У тексті показано дволикість наукової еліти. Наприклад, професор Ганно Гакман розпочинає свій ранок із прокляття через загублену запонку сорочки «*Verflucht!*».

Наведений вигук тісно пов'язаний із бінарною опозицією «добро – зло», має негативне забарвлення, відображає емоційно-оцінне ставлення чоловіка до «недосконалості» навколишнього світу. Хоч лексема й не входить до фразеологічного фонду німецької мови [9], однак дає змогу викрити фальшиву природу інтелігента за статусом. У громадському транспорті, в університеті, на всіляких засіданнях професор Гакман поводить ввічливо й чемно, колеги вважають його ідеальною людиною *Aber Hackmann, der ist ideal!* [10, с. 284]. Цікаво, що «ідеальна людина» не розуміє жартів загалом і жіночих зокрема: “*Versprich*

mir, daß wir nachher noch ins ‘Bon Jour’ gehen’”. *Heiteres Gelächter: “Sonst presse ich dich zu Tode”* [10, с. 7]. Вона боїться будь-якої смерті: насильницької й ненасильницької, потребує допомоги й підтримки з боку дружини та соціуму: *Hanno sah nur noch die Rücklichter. Ein Nervenschock schoß ihm in den Rücken. Die Tasche mit dem Vortrag war in der U-Bahn neben seinen Sitz gestellt. Hoffentlich würde Gabrielle an sie denken. Er mußte die Riesin ihrem Schicksal überlassen. Ob vielleicht der Beamte durchtelefonieren konnte?* [10, с. 13].

У наведеному прикладі ФО *ihrem Schicksal überlassen* уживають на позначення модальності поведінки. На передній план висувають ідею гармонійних, ідеальних міжособистісних стосунків, характерних для щасливого подружжя й правової держави. У вічі впадають іронія та віра персонажа. При цьому віра апелює до сакральності й десакральності: покладаються на Вищі Сили *Gott sei Dank*, привласнюють їх *Mein Gott*, довіряють їм *Das sind doch, weiß Gott, vertraute Muster...* [10, с. 178], водночас не вірять у них *o Gott* і почувуються через них переляканими: *Um Himmels willen, Norbert!* [10, с. 16].

Вищі Сили диференціюємо умовно на дві групи: позитивні й негативні. Позитивні Вищі Сили втілює християнське божество, негативні – його опонент, точніше, біс – помічник Диявола.

Ідіому *zum Teufel* уживають як лайку: *Was, zum Teufel, trieb sie hier?* [10, с. 19], маркер інтенсивного а) роздратування та антипатії до колеги: “*Was, zum Teufel, wollen Sie mit diesen Schinken hier?*” [10, с. 28], б) вияву інтересу до якості дії колеги: “*Pit, was, zum Teufel, liest du da?*” [10, с. 209].

Уявну інтенсивність емоційних переживань, джерело виникнення останніх, модальність і вектор самостійного руху віддзеркалює ФО *in Teufels Küche kommen: Das war zudem verboten. Er könnte in Teufels Küche kommen* [10, с. 64].

ФО *keine Ahnung* маніфестує обмежене коло спілкування професора Гакмана та його обман: він зраджує свою дружину з молодою студенткою, сподівається, що ніхто не дізнається про «інтрижку»: “*Babsi? Keine Ahnung*” [10, с. 9]. Знання про юну коханку актуалізовано ФО *Bescheid wissen: Diese verfluchte Babsi! Jetzt wußte dieser Großinquisitor Bescheid* [10, с. 243]. Очевидним є структурування небажаної інформації в часі. Крім того, доступ до неї ієрархічний. Ураховуючи історизм *Großinquisitor*, передбачаємо, що небажана інформація є цінним ресурсом, який може знищити репутацію, статус того, хто намагається її приховати.

У прикладі *Also hatte sie angerufen! Und sie hatte ihm doch hoch und heilig versprochen, es nie zu tun* [10, с. 9] ФО *hoch und heilig versprechen* номінує інтенсивність дівочого присягання в часі

й просторі. Мовна одиниця має негативне забарвлення, що синхронізує з нейтральним значенням дієслова *schwören*: “*Ich schwöre dir, ich weiß nicht, wer Babsi ist*” [10, с. 9]. Тут присягання й клятву можна кваліфікувати умовно за гендерною, аксіологічною та емоційною ознаками: жіночу клятву мислять як фальшиву й порожню, чоловічу – як правдиву й переконливу.

ФО *auf die Nuss geben* має фамільярне значення й позначає манеру поведінки друзів головного персонажа: “*Macht er dir Schwierigkeiten? Soll ich ihm eine auf die Nuß geben?*” [10, с. 16].

Ступінь професійної компетентності професора Гакмана межує з метафорою, кодификованою ФО *mit vollen Segeln*. Остання бере участь у формуванні образів красномовства й ерудиції: *Das Schiff seiner Rhetorik flog mit vollen Segeln über die Wasser* [10, с. 18]. Ментальні процеси реконструюємо через ФО *jemandem durch den Kopf schießen*, в основі якої лежить схожість властивостей кулі вогнепальної зброї та властивостей думки: *Die Idee schoß ihm durch den Kopf, daß sich die beiden hinter seinem Rücken schon längst verständigt hatten* [10, с. 20]. Потрапивши в голову, конкретна думка без перешкод проникає крізь головний мозок, гальмує чи витісняє інші думки, активує знання про міжособистісні стосунки людей у навколишньому світі.

ФО *Tag um Tag* означає повторення тривалості часу перебування іноземців у закладах громадського харчування з політичною метою: *Er winkte zur Ecke der Kurden hinüber, die hier Tag um Tag ihren Befreiungskampf gegen die Türken planten* (...) [10, с. 20]. Розширення семантики цієї ФО зумовлене оцінюванням предметної ситуації, що мислиться як типова для автохтонів, незважаючи на нові реалії [7, с. 66].

ФО *aus der Bahn werfen* зазнає певного переосмислення й має оцінний характер: *Die Leichtigkeit, mit der das alles ging, hatte ihn aus der Bahn geworfen: Die akademische Arbeit schien ihm schal und leer; was ihn faszinierte, war die Macht* [10, с. 36].

Зауважимо, що ця оцінка емотивна, пов’язана із суб’єктивними цінностями. Як видно з прикладу, до цінностей належать наука та влада. Ставлення до науки негативне, до влади, навпаки, позитивне. Звідси випливає, що є так звана «оцінна норма», від якої відштовхуються науковці. Без «норми» або нейтрального чи стереотипного чинника не має симетрії в понятті «добре – погане» [6, с. 29, 32–34]. Симетрією називаємо пропорційність, гармонійність або узгодження семантики добра й семантики зла в інформаційно-енергетичному полі індивідуума.

У ФО *Das macht nichts* закарбовано інтенсивність позитивного ставлення до нового члена дискваліфікаційної комісії: “(...) *Natürlich sind*

Sie eine Quotenfrau. Das macht nichts, das macht nichts!” *nahm er ihren Protest vorweg*” [10, с. 43]

Маркером інтенсивності слугує повторення ФО й інтонація, виражена знаком оклику. Знак оклику еквівалентний сильному спонуканню у формі заборони [1, с. 21].

ФО *kein Zweifel* відображає не стільки відсутність сумнівів щодо встановлення особи, скільки впевненість у власній правоті: *Kein Zweifel, diese elegante Gestalt war Ingo Knepper. Er hatte in Heidelberg im selben Studentenwohnheim gewohnt* [10, с. 37].

Обсяг знань професора Гакмана реалізують через ФО *zur Kenntnis bringen*: “(...)”, “*ich sehe es als meine Pflicht an, Ihnen zur Kenntnis zu bringen*”, *blablabla*, (...) [10, с. 39], вихід за межі повноважень ілюструє стилістично забавлені ФО з пейоративним і нейтральним значенням: *Da er viel populärer war als Briegel, hatte er Freund Rössner gebeten, die Notbremse zu ziehen und in die Schublade mit den Reservenwaffen zu greifen* [10, с. 40].

У наведеному прикладі ФО *die Notbremse ziehen* є жаргонізмом. Жаргон, як відомо, ідентифікує членів соціальної групи, асоціюється з «мовною грою» та сигналом щодо поняття «свій – чужий» [8, с. 27], ФО *in die Schublade greifen* вживають на позначення тактики політичної боротьби й водночас наявність декількох планів поведінки в ході передвиборчої кампанії.

ФО *kein Wunder* пов’язана з реакцією голови комісії з питань академічної доброчесності на нових членів відповідно: “*Ich heiße Hopfenmüller, Alice*”, *sie sprach mit bayrisch-süddeutschem Akzent, da war der Name kein Wunder, “und ich bin hier die neue Assistentenvertreterin. FRAGENS MICH NET.* (...)” [10, с. 41].

У наведеному прикладі ФО *kein Wunder* має негативне значення, оскільки тлумачення оніма *Hopfenmüller* «букв. хмільний мірошник/каланча-мірошник» неоднозначне. За допомогою стилістичного контексту уточнюємо, що мова йде про високу на зріст дівчину – 1,85 м.

ФО *groß ansehen* інформує про просторові параметри, переосмислені в річчій психології як емоція подиву: *Als sie ihn groß ansah, fuhr er fort: “Dies ist nämlich genaugenommen der Disziplinarunterausschluß auf Fachbereichsebene”* [10, с. 41].

Інтенсивність вияву емоції подиву закарбовано у ФО *wie vor den Kopf geschlagen sein*: *Bernie verstand nicht, was er da hörte. Er war wie vor den Kopf geschlagen* [10, с. 209]. Отже, роль сказаного й почутого слова в житті людини досить важлива для її емоційного стану.

ФО *sich an die Partei halten* репрезентує вибір шляху, який допомагає стати людині творцем влас-

ної долі в науковому середовищі: *Sie halten sich an die Partei der Vernunft, das sind Rolf Bauer und ich – mit Ihnen sind wir drei* [10, с. 43]. При цьому увагу акцентують на сліпій довірі: *“Sagen Sie jetzt nichts, aber wundern Sie sich nicht, daß wir Sie hemmungslos ins Vertrauen ziehen”* [10, с. 43]. Тут знову висуюють проблему міжособистісних стосунків, проте це стосунки іншого ґатунку: чоловіки – жінка, керівник – підлегли, «свої» – «зайда», філологи – історик. Такі стосунки дотичні до компромісу й водночас до змови, зради, запродавства.

Стосунки між дітьми й батьками інтерпретуємо як соціалізацію дітей, їхнє прагнення досягти гармонії із соціальним оточенням: *“Papi, kannst du mir einen Gefallen tun?”* [10, с. 52].

У наведеному прикладі ФО *einen Gefallen tun* указує на духовну єдність дочки й батька, рівень засвоєння підлітком соціальних норм, цінностей, а також авторитет старшого покоління. Авторитетом є еґоцентрична матір підлітка, батько лише інструмент для досягнення бажаного.

Зафіксовано ФО, що безпосередньо номінують негативні стосунки між подружжям та опосередковано розбіжності східної й західної культур, а також відставання в соціалізації іноземців: *“Nein, sie hat gesagt, in der Türkei sind Kratzer im Gesicht ein Zeichen, daß der Mann unterm Pantoffel steht”* [10, с. 52].

Відповідно до наведеного прикладу, взаємодія чоловіка й жінки відхиляється від норми. Очевидною є фемінізація чоловіка та маскулінізація жінки. Така модель стосунків є руйнівною як для соціуму, так і сім'ї. Вона зумовлює трансформацію енергій чоловічого й жіночого начала, появу тривоги, сумніву, недовіри тощо.

ФО *ein Riesentheater aufführen* орієнтує на інтенсивність вияву ірреальної емоції гніву: *Aber er konnte sie doch nicht einfach weglassen lassen! Gabrielle würde ein Riesentheater aufführen* [10, с. 107].

Ірреальна емоція гніву стимулює й активізує емоцію страху. Страх, у свою чергу, спонукає до дії, на обмірковування якої не завжди є час. Можливо, саме через обмеження часу страх і має владу над людиною, її емоційною поведінкою.

Внутрішній біль, його напрям виокремлюємо в прикладі *Der Stich traf auch Bernie ins Herz* [10, с. 279]. Тут простежуємо проблему кар'єри науковця: через слабку матеріальну базу, бюрократію, перешкоди професура залишає університети великих міст і переїздить до малих. Сюди додаємо ще й проблему сексуального домагання. Виокремлюємо три його різновиди: вербальне, невербальне, фізичне. Питання аморальної поведінки розглядають на засіданнях ученої ради університету, засуджують, приймають коле-

гіальне рішення щодо публічного її висвітлення: *“Hier müssen wir denen den Wind aus den Segeln nehmen”* [10, с. 280].

ФО *das Fell über die Ohren ziehen* має негативне значення й позначає обман: *“Keine Angst”, sagte Bernie, “jetzt zieh ich ihm das Fell über die Ohren, und Sie kriegen den langen roten Schwanz”* [10, с. 286].

У наведеному прикладі реалізовано почасті ідею справедливості, почасті ідею помсти, почасті ідею самозвеличення. Кожну із цих ідей узгоджують у рамках формул «я – він», «Ви – він». Можна говорити про спільну діяльність структурних наукових підрозділів, яку організують за принципом послідовності з метою отримання кінцевого результату. Взаємодія як результат охоплює оприлюднення, тобто вона перестає бути індивідуальною, стає колективною: *Und was konnte die Universitätsverwaltung sich eigentlich davon sprechen, wenn sie den Fall weiterverfolgte? Er würde nur ein schlechtes Licht auf die Universität werfen* [10, с. 288].

ФО *Wasser über Mühlen leiten* є носієм значення «нової» політики керівництва й водночас еґоїстичної поведінки: *“Und Ihr Präsident sieht plötzlich die Möglichkeit, frisches Wasser über seine trockenen Mühlen zu leiten”* [10, с. 291]. «Нова» політика керівництва ґрунтується на старих положеннях і правилах, лібералізованих за рахунок умов конкурсу на зайняття відповідної посади. Гіпотетично змінюють стиль наукового життя, наукові стандарти й науковий імідж. Стосовно еґоїстичної поведінки вона «має наступальний, агресивний, мстивий і винахідливий характер» [5, с. 514], не враховує інтереси інших і використовує їх як засіб досягнення й задоволення своїх цілей.

Висновки й перспективи подальших розробок. Підсумовуючи, зазначимо, що ФО в романі В. Шваніца “Der Campus” можна диференціювати за різними ознаками: а) генетичною – узуальні й авторські, б) структурною – двокомпонентні й багатоконпонентні, в) смисловою – позитивні, негативні й нейтральні, г) модусом – реальні й уявні, ґ) семантичною – оцінювання предметної/комунікативної ситуації; емоційний стан; емоційна поведінка; риси характеру людини; пошана християнського Бога та віра в Нього; прокльони; ступінь вияву ознаки; граничність; тривалість дії; ставлення мовця до висловлювання; заперечення; обман; нова політика управління. У перспективі варто дослідити семантичний потенціал ФО інших творів Д. Шваніца, як-от: “Bildung: alles, was man wissen muss”, “Das Shylock-Syndrom: Oder die Dramaturgie der Barbarei”, а також зіставний аспект семантики лексичних і фразеологічних одиниць.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровченко Т.А., Волошин В.Г., Петлюченко Н.В. Соотносимость информационных единиц просодии устного и письменного текста. *Записки з романо-германської філології*. 2008. № 22. С. 13–25.
2. Васильчук Л.Ф. Теорія і практика дослідження фразеологічної деривації. Німецька фразеологія в Україні (до 80-річчя з дня народження Володимира Івановича Гаврися). Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2012. С. 181–195.
3. Григорьева Г.С. Фразеологические единицы с зоонимами в аспекте теории номинации (на материале современного английского языка) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Одесса, 1985. 16 с.
4. Денисенко С.Н. Фразообразование в немецком языке: (фразеологическая деривация как системный фактор фразообразования). Львов : Выща школа, 1988. 197 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : у 2 кн. Київ : Либідь, 2004. Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування. 576 с.
6. Приходько Г.І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 200 с.
7. Солдатова С.М. Від фразотворення до дискурсу. Херсон : Тімекс, 2017. 154 с.
8. Тропина Н.П. Учебный социолингвистический словарь-справочник. Херсон : Издатель Гринь Д.С., 2013. 150 с.
9. DUDEN. Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Mannheim : Dudenverlag, 2008. Bd. 11. 960 S.
10. Schwanitz D. Der Campus. Frankfurt am Main : GOLDMANN, 1995. 384 S.
11. WIKIPEDIA Dietrich Schwanitz. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Dietrich_Schwanitz (дата звернення: 06.01.2024).
2. Vasylychuk L.F. (2012). Teoriia i praktyka doslidzhennia frazeolohichnoi deryvatsii [Theory and practice of phraseological derivation research]. *Nimetska frazeolohiia v Ukraini (do 80-richchia z dnia narodzhennia Volodymyra Ivanovycha Havrysia)* [German phraseology in Ukraine (to the 80th anniversary of the birth of Volodymyr Ivanovich Havrys)]. Kyiv: KNLU. P. 181–195 [in Ukrainian].
3. Grigorieva G.S. (1985). Frazeologicheskiie iedynitsy s zoonimami v aspekte teorii nominatsii (na materiale sovremennoho angliiskogo iazyka) [Phraseological units with zoonyms in the aspect of the theory of nomination (on the modern English language)]: autoref. diss. ... candidate philol. of science. Odesa. 16 p. [in Russian].
4. Denisenko S.N. (1988). Frazoobrazovaniie v nemetskomiazyke:(frazeologicheskaiderivatsiia kak sistemnyi factor frazoobrazovaniia) [Phrase formation in German: (phraseological derivation as a system factor of phrase formation)]. Lvov: Vyshcha shkola. 197 p. [in Russian].
5. Orban-Lembryk L.E. (2004). Sotsialna psykholohiia: U 2 Kn. [Social psychology: In 2 books]. Kn. 1: Sotsialna psykholohiia osobystosti I spilkuvannia [Book 1: Social psychology of personality and communication]. Kyiv: Lybid. 576 p. [in Ukrainian].
6. Prykhodko H.I. (2016). Katehoriia otsinky v konteksti zminy lnhvistychnykh paradyhm [Evaluation category in the context of changing linguistic paradigms]. Zaporizhzhia: Kruhozir. 200 p. [in Ukrainian].
7. Soldatova S.M. (2017). Vid frazotvorennia do dyskursu [From phrase formation to discourse]. Kherson: Timex. 154 p. [in Ukrainian].
8. Tropina N.P. (2013). Uchebnyi sotsiolingvisticheski slovar-spravochnik [Educational sociolinguistic dictionary-reference book]. Kherson: Izdatel Grin D.S. 150 p. [in Russian].
9. DUDEN. (2008). Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Mannheim: Dudenverla. Bd. 11. 960 S. [in German].
10. Schwanitz D. (1995). Der Campus. Frankfurt am Main: GOLDMANN. 384 S. [in German].
11. WIKIPEDIA (2024). Dietrich Schwanitz. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Dietrich_Schwanitz [in English].

REFERENCES

1. Brovchenko T.A., Voloshyn V.G., Petliuchenko N.V. (2008). Sootnosimost informatsionnykh iedynits prosodii ustnogo I pismennogo teksta [Correlation of information units of prosody of oral and written text]. *Zapysky z romano-hermanskoj filolohii* [Notes of Romano-Germanic philology]. Vol. 22. P. 13–25 [in Russian].